

Бурдіян Валетина Андріївна
провідний бібліотекар
Криворізького державного комерційно-економічного технікуму
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу бібліотекою
Криворізького державного комерційно-економічного технікуму
на основі АБІС «Unilib»

Роль і завдання впровадження інформаційних технологій у діяльність бібліотек визначаються новими завданнями освіти. Сьогодні в роботі бібліотек проходять кардинальні зміни, перебудова системи обслуговування, яка спрямована на надання якісно нових послуг, пов'язаних з доступом до світових та вітчизняних інформаційних ресурсів.

На перший план виходять проблеми доступності інформації у сучасному світі, роль бібліотек у використанні електронних ресурсів та їх вплив на розвиток науки, освіти, культури. Завдяки залученню нових технологій і пов'язаних з ними форм діяльності, бібліотеки перетворюються з традиційних суспільних інституцій у механізм забезпечення змістовного перетворення нашого суспільства в суспільство інформаційне.

Головним завданням бібліотеки, як структурного підрозділу навчального закладу є адаптація майбутніх фахівців до потреб інформаційного суспільства.

Досвід нашої роботи показує, що в сучасних умовах головною в роботі бібліотеки є саме інформаційна функція. У процесі роботи з читачами бібліотека знайомить їх з правилами пошуку книг, навчає їх певних елементів інформаційної культури, намагається найбільш повно забезпечити інформацією відповідно до індивідуальних потреб студентів.

В епоху інформаційної революції бібліотека повинна бути озброєна сучасним арсеналом засобів збору, обробки й поширення інформації, управління знаннями. Впровадження нових інформаційних технологій в інформаційно-бібліотечні процеси стає одним із найважливіших факторів динамічного розвитку всього навчального закладу, його конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, необхідною умовою підготовки висококваліфікованих фахівців. Першим кроком на шляху становлення бібліотеки нового типу, що відповідає вимогам часу, є автоматизація бібліотечних технологічних процесів. З цією метою у 2005 році була придбана комп'ютерна бібліотечна програма «Unilib».

Комплекс цієї програми забезпечує ефективне управління бібліотекою, що виражається в таких факторах:

1. Поліпшенні інформаційно-бібліотечного сервісу, скороченні часу на обслуговування читачів, можливості доступу читачів до електронного каталогу.

2. Поліпшенні якості робіт з аналітико-синтетичної обробки інформаційних ресурсів фонду бібліотеки, скороченні часу на виконання всіх технологічних операцій працівниками бібліотеки.

3. Скороченні обсягу рутинних операцій зі збору, контролю, пошуку, обробки інформації, проведення обчислень, формування звітів, відповідей на запити.

Система створена на основі таких принципів:

- забезпечення корпоративності масштабу застосування інформаційної системи, тобто доступу до ресурсів користувачів як нашого технікуму, так і інших вузів, де встановлена ця система.

- підтримка стандартизованих відкритих інтерфейсів, що дає можливість користуватися системою без спеціальних знань роботи з програмним забезпеченням

- адаптація до завдань інформаційно-проблемного середовища;

- забезпечення захисту даних.

Інформаційна бібліотечна система «Unilib - Університетська бібліотека» являє собою сукупність взаємозалежних програмних комплексів, які дозволяють реалізувати основні технологічні процеси обслуговування читачів і обробки літератури.

До складу системи входять такі комплекси:

- Реєстрація надходження;

- Вибуття екземплярів книг з бібліотеки;

- Автоматизована передплата на періодичні видання;

- Книгозабезпеченість;

- Штрих-кодування літератури;

- Ведення звітних документів обліку бібліотечного фонду;

- Наукова обробка літератури, створення електронного каталогу;

- Ведення й удосконалення апарату інформаційно-лінгвістичної підтримки процесів обробки інформаційних ресурсів;

- Друк необхідних даних про оброблені інформаційні ресурси;

- Ведення картотеки читачів;

- Широкий пошук інформаційних ресурсів в електронному каталозі бібліотеки;

- Формування й облік реалізації електронного замовлення на видачу літератури.

Працювати із системою може тільки зареєстрований користувач. Сеанс роботи із системою починається з уведення імені користувача й пароля. Користувачі поділяються на дві групи: бібліотекарі й читачі. Група користувача вказується за допомогою прапорця «читач».

Як ідентифікатор читача використовується номер його читацького квитка.

Якщо користувач ідентифікований системою, то на екрані з'являється головна форма, на якій відображається перелік режимів роботи, доступних даному користувачеві.

Основне вікно системи для бібліотекаря дає можливість працювати з усіма модулями системи:

- Робочий стіл
- Комплектувальник
- Книги обліку
- Бібліограф
- Обслуговування читачів
- Реєстрація
- Статистика
- Довідковий відділ
- Додаткові функції
- Екстра штрих-код

Основне вікно для читача відрізняється обмеженим доступом до ресурсів системи. Воно включає: робочий стіл, пошук, читач, замовлення, зберігач результату, результати корпоративного пошуку, допомога.

За допомогою команд «читач» – «замовлення» – «пошук» можна здійснювати пошук за різними значеннями. Наприклад, студент вводить назву навчальної дисципліни «Товарознавство» і натискає мишкою команду «Знайти». На екрані з'являється результат пошуку – список літератури з даного предмету. Цей список можна надрукувати, обравши необхідні книги та здійснити детальний огляд кожного підручника за результатами пошуку.

Першим етапом впровадження комп'ютерної бібліотечної програми стала робота над створенням електронного каталогу бібліотечного фонду. Працівниками бібліотеки було створено біля шести тисяч бібліографічних описів, у яких зберігаються загальні відомості про інформаційні ресурси: назва, автор, видавництво, рік видання, основні терміни, кількість екземплярів, ціна, індекси бібліотечної класифікації.

Термін «інформаційний ресурс» використовується для визначення носія інформації. Це може бути книга, журнал, стаття, комп'ютерний файл, відеофільм, веб-ресурс і т. д.

Інтерфейс системи з користувачем забезпечується використанням монітора, принтера, клавіатури, комп'ютерної миші й сканера штрих-коду.

У системі Unilib впроваджена оригінальна технологія штрих-кодування, використання якої дозволяє значно скоротити час, необхідний для ідентифікації екземпляра книги. Система формує штрих-код, вкладаючи в нього інформацію про код бібліотеки, тип номера (інвентарний номер книг, код читацького квитка й т.д.) і сам номер.

Другим етапом впровадження комп'ютерної бібліотечної системи стало проведення штрих-кодування літератури. На сьогодні оброблено всю активну частину фонду.

Кожний студент, викладач та співробітник технікуму є читачем бібліотеки. Для створення електронного формуляра читача працівники бібліотеки мають заповнити усі поля у відповідній формі програми, вибрати відповідну фотокартку, за допомогою сканера отримати її електронне зображення та помістити до електронного формуляра.

Важливими також для нас і першочерговими для освоєння є розділи «передплата» та «книгозабезпеченість». Сьогодні ми працюємо над освоєнням цих розділів програми. Одним з найважливіших показників роботи бібліотеки є коефіцієнт забезпеченості навчальною літературою. Введення в структуру бази даних відомостей про робочі навчальні плани спеціальностей дозволяє встановити реальну кількість студентів, які одночасно вивчають конкретну дисципліну та визначити цей коефіцієнт.

Зі створенням кабінету самостійної роботи в структурі бібліотеки для студентів відкрилися нові можливості у розширенні набуття ними нових знань та використання новітніх технологій у навчальному процесі. Викладачами технікуму складені комплекти методичного забезпечення на електронних носіях з всіх предметів для самостійної роботи студентів. Створений фонд документів на електронних носіях. Зараз він налічує більше двох тисяч одиниць. Програмістом технікуму Кравченко С.О. створено електронний каталог і база навчальних матеріалів для самостійної роботи студентів. У бібліотечному комплексі працює 15 комп'ютерів з доступом до Інтернету та об'єднаних у локальну мережу, що дає можливість кожному читачеві користуватися всіма інформаційними ресурсами. Крім цього, ми співпрацюємо з бібліотекою Донецького національного університету економіки і торгівлі, книжковий фонд якої налічує більше шестисот тисяч екземплярів і до якої наші читачі будуть мають доступ через мережу Інтернет за допомогою веб-інтерфейсу.

Третім етапом впровадження комп'ютерної бібліотечної системи стало введення в дію з 1 вересня 2008 року модуля програми «Обслуговування». Кожний студент, викладач та співробітник технікуму є читачем бібліотеки. Для створення електронного формуляра читача працівники бібліотеки мають заповнити всі поля у відповідній формі програми, вибрати відповідну фотокартку, за допомогою сканера отримати її електронне зображення і помістити до електронного формуляра.

До початку навчального року була створена електронна база користувачів.

Це дало змогу автоматизувати такі технологічні процеси:

- видачу книг;
- їх повернення;
- пошук інформації в єдиній базі даних;
- статистику.

Завдяки цьому було знижено витрати часу на обслуговування одного користувача і суттєво підвищено ефективність роботи бібліотеки в цілому.

Інформаційним ресурсом нашого технікуму є сайт <http://kdket.narod.ru>.

На сайті розміщено інформацію за такими розділами:

- Головна сторінка – новини про технікум.
- Публічна інформація.
- Загальна інформація про технікум.
- Абітурієнту.

- Спеціальності – детальний опис спеціальностей і матеріали в електронному вигляді для самостійної роботи студентів.
- Правила прийому.
- Університет – інформація про Криворізький навчальний центр Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (КНЦ ДонНУЕТ).
- Бібліотека.
- Наукова діяльність.
- Міжнародна діяльність.
- Самоврядування в технікумі.
- Матеріальна база технікуму.
- Працевлаштування – резюме студентів, рекомендації та посилання на сайти з пошуку роботи.
- Допомога студенту – психологічна допомога та пошуково-дослідницька робота.
- Дозвілля – інформація про клуби в технікумі та організацію дозвілля студентів.

Для інформаційної підтримки студентів технікуму на сайті розміщуються матеріали для самостійної підготовки. Підтримка і оновлення сайту виконується постійно. На даний час опубліковано матеріали з 36 дисциплін. У кабінеті самостійної роботи розміщена вся база навчальних матеріалів у розширеному вигляді для всіх спеціальностей загальним обсягом більш ніж 1700 електронних документів. Вона включає:

- конспекти лекцій;
- методичні рекомендації для виконання самостійної роботи;
- навчальні програми;
- практичні роботи;
- словники;
- тести та інші.

Нові інформаційні технології докорінно змінюють у бібліотеці все – від комплектування до внутрішніх технологій і обслуговування. Вони сприяють активному впровадженню нового сервісу – посередницьких функцій у глобальних інформаційних мережах. Бібліотека повністю змінює своє обличчя і методи роботи, а бібліотекар має вільно орієнтуватися в інформаційних ресурсах – традиційних книжних та електронних, що мають задовольнити інформаційні потреби користувача.

Перед бібліотекарями стоять складні і важливі завдання: оволодіти самим і навчити читачів користувальних функцій високого рівня.